

УДК: 377.4

Борзенко Олександра Павлівна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 61002, м. Харків, вул. Ярослава Мудрого, 25, тел.: (067) 165 80 21, e-mail: saphochka1@gmail.com

ORCID: 0000-0001-6182-9267

Борзенко Александра Павловна,
кандидат педагогических наук, доцент кафедры иностранных языков, Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет, 61002, г. Харьков, ул. Ярослава Мудрого, 25, тел.: (067) 165 80 21, e-mail: saphochka1@gmail.com

ORCID: 0000-0001-6182-9267

Borzenko Aleksandra Pavlivna,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, the Department of Foreign Languages, Kharkiv National Automobile and Highway University, 61002, Kharkiv, Yaroslava Mudrogo Str., 25, tel.: (067)165 80 21, e-mail: saphochka1@gmail.com

ORCID: 0000-0001-6182-9267

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Анотація. Розглянуто питання щодо дистанційного навчання в системі неперервної освіти, обґрунтовано та визначено провідні тенденції його розвитку. Схарактеризовано погляди науковців стосовно різних аспектів проблеми дистанційної освіти. З'ясовано, що більшість дослідників розглядають дистанційне навчання як інноваційний освітній продукт та найефективніший засіб забезпечення неперервної освіти, зміст якого залежить від подій, що відбуваються у суспільстві. Генератором змін у практиці дистанційної освіти і престижу дистанційного навчання, а також появи подібних університетів у багатьох розвинених і країнах, які розвиваються, став Відкритий університет Сполученого Королівства. Доведено, що процес переходу від індустріального до інформаційного суспільства передбачає запровадження у навчально-виховний процес вищих навчальних закладів новітніх педагогічних технологій, забезпечує можливості для оновлення змісту й методів навчання, способів подання навчальної інформації, використання комп'ютерних технологій, які мають великі потужності. Наголошується на

важливості й необхідності цілеспрямованого здійснення наукового, порівняльно-педагогічного аналізу зарубіжного досвіду щодо організації дистанційного навчання, яке стимулюватиме мобільне запровадження світових інновацій у вітчизняну систему педагогічної освіти та збільшуватиме можливості її інтеграції у світовий педагогічний простір. З формуванням соціально-економічних, наукових й особистісних передумов, дистанційна освіта набула свого історичного значення для людини й суспільства, знайшла відповідне втілення в реальній дійсності, її розвиток тісно переплітається з розвитком суспільних й економічних відносин.

Ключові слова: дистанційне навчання, неперервна освіта, відкритий університет, комп'ютерні технології, інформаційні технології.

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ В СИСТЕМЕ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. Рассмотрены вопросы по дистанционному обучению в системе непрерывного образования, обоснованы и определены основные тенденции его развития. Охарактеризованы взгляды ученых по различным аспектам проблемы дистанционного образования. Выяснено, что большинство исследователей рассматривает дистанционное обучение как инновационный образовательный продукт и эффективное средство обеспечения непрерывного образования, содержание которого зависит от событий, происходящих в обществе. Генератором изменений в практике дистанционного образования и престижа дистанционного обучения, а также появления подобных университетов во многих развитых и странах, которые развиваются, стал Открытый университет Соединенного Королевства. Доказано, что процесс перехода от индустриального к информационному обществу предполагает введение в учебно-воспитательный процесс высших учебных заведений новейших педагогических технологий, обеспечивает возможности для обновления содержания и методов обучения, способов представления учебной информации, использование компьютерных технологий, которые имеют большие мощности. Отмечается важность и необходимость целенаправленного осуществления научного, сравнительно-педагогического анализа зарубежного опыта по организации дистанционного обучения, которое будет стимулировать мобильное введение мировых инноваций в отечественную систему педагогического образования и увеличивать возможности ее интеграции в мировое педагогическое пространство. С формированием социально-экономических, научных и личностных предпосылок дистанционное образование обозначило историческое значение для человека и общества, нашло соответствующее воплощение в реальной действительности, ее развитие тесно переплетается с развитием общественных и экономических отношений.

Ключевые слова: дистанционное обучение, непрерывное образование, открытый университет, компьютерные технологии, информационные технологии.

TENDENCY OF DISTANCE EDUCATION DEVELOPMENT IN THE SYSTEM OF INDEPENDENT EDUCATION

Abstract. The issues of distance learning in the system of continuous education have been presented in this article. The leading tendency in its development has been proved. The views of scholars on the different aspects of the distance education problem are described. It is made clear that the most researchers consider distance learning as an innovative educational product, and as the most effective means of ensuring continuing education, the content of which depends on the events occurring in society. It has been established that the generator of changes in the practice of distance education in the whole world became the United Kingdom Open University, which gave a high prestige to distance learning, and also encouraged the emergence of such universities in many, both developed industrial and developing countries. It is proved that the process of transition from industrial to informational society involves the introduction of the newest pedagogical technologies into the educational process of higher educational institutions, provides opportunities for updating the content and methods of teaching, the ways of presenting educational information, the use of computer technologies with high power. The importance and necessity of purposeful realization of scientific, comparative-pedagogical analysis of foreign experience in organizing distance learning, which will stimulate the mobile introduction of world innovations into the national system of pedagogical education and increase the possibilities of its integration into the world of pedagogical space, is emphasized. It has been established that with the formation of socio-economic, scientific and personal preconditions, distance education has acquired its historical significance for a person and society, has found a corresponding embodiment in real reality, its development is closely intertwined with the development of social and economic relations.

Keywords: distance education, continuous education, Open University, computer technologies, information technologies.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Сьогодні потреба постійного навчання є цілком природним явищем. Швидкий розвиток технологій спонукає встигати за змінами. Постійне вдосконалення є характерною рисою професійного життя сучасної людини. Дистанційне навчання передбачає використання сучасних технічних засобів. Важливою вимогою до навчання сту-

дентів є організація навчального процесу в системі неперервної освіти, в умовах інформаційного суспільства, де оновлюються методологічні, теоретичні, виховні прийоми навчального процесу.

Проблематика розвитку та застосування технологій дистанційного навчання широка. Дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців носять різноплановий характер:

- вивчення загальних тенденцій та перспектив розвитку дистанційного навчання в системі неперервної освіти. Цим питанням присвячені праці Т. Андерсона, В. Андрущенко, Р. Гаррісона, Т. Десятова, І. Зязюна, В. Кременя, М. Мура, Д. Тейлора, Ж. Хесс, Б. Шуневича та ін. Учені установили, що розвиток дистанційного навчання поділяється на періоди, які співпадають із початком індустріалізації, інформатизації, глобалізації суспільства, а також складається з різних поколінь засобів інформації;

- використання інформаційних технологій у процесі дистанційного навчання. Зазначеною проблемою займалися Г. Балл, В. Биков, Б. Гершунський, Дж. Гримм, О. Довгялло, П. Кліффорд, М. Якобсен та ін. Науковці вивчали вплив цих технологій на удосконалення системи дистанційної освіти, вони з'ясували, що інформаційні технології поступово витісняють традиційні засоби, методи передачі навчальних матеріалів, а також надають освітні послуги різного характеру у віддалених районах;

- використання медіа, інформаційно-комунікаційних технологій у дистанційному навчанні. Цим питанням присвятили свої дослідження К. Вудлі, Р. Гуревич, С. Козей, К. Мередіт, Г. Онкович та інші, які визначили сучасні підходи до організації навчального процесу, орієнтуючи викладача на використання інтерактивних технологій та мереж, розглядаючи їх як інтерактивну взаємодію;

- визначення впливу комп'ютеризації на психолого-педагогічні аспекти дистанційних технологій

навчання. Цими проблемами займалися М. Жалдак, Є. Гельтищева, Дж. Маккуейд та ін. Автори зазначають, що викладачі мають розуміти, як сприймаються електронні матеріали в режимі он-лайн, а також знати про небезпечні аспекти надмірного захоплення комп'ютерними програмами та виникнення залежності;

- вивчення наслідків використання віртуальних світів. Зазначені питання висвітлили в своїх працях Р. Вітсалакі, М. Кагельс, О. Кивлюк, Н. Тапсіс та ін., які розкрили особливості віртуалізації освітнього середовища в межах розвитку інформаційної педагогіки, а також наголосили, що віртуальне середовище навчання сприяє більшій взаємодії студентів у навчанні та їх спільній роботі при дистанційному й змішаному навчанні;

- організації самостійної роботи студентів, визначення шляхів підвищення ефективності зворотного зв'язку викладачів зі студентами. Цим проблемам присвятили свої дослідження К. Доббін, В. Козаков, О. Муковіз, Ф. Четвінд та ін. Фахівці установили, що використання комп'ютерних технологій формує вміння самостійної пізнавальної діяльності, самостійна робота розглядається як метод навчання у сфері дистанційної освіти, зворотний зв'язок переважно здійснюється у формі письмових зауважень.

Аналіз науково-педагогічних джерел свідчить, що питання визначення тенденцій розвитку дистанційного навчання в системі неперервної освіти науковцями спеціально не вивчались.

Мета статті полягає у з'ясуванні провідних тенденцій розвитку дистанційного навчання в системі сучасної неперервної освіти.

Виклад основного матеріалу. Освіта у сучасному світі є соціальною та духовною основою життєдіяльності людини. Розвиток суспільства безпосередньо залежить від якісної підготовки спеціалістів, рівня їхніх знань. Забезпеченню та формуванню високого інтелектуального рівня людини може сприяти дистанційна освіта, яка відкриває широкі можливості для отримання освітніх послуг у необмеженому географічному просторі.

Дедалі більш широко впроваджується в усьому світі та в Україні дистанційна форма навчання. Її по праву можна вважати інноваційним освітнім продуктом. Вона може розглядатися як один із засобів реалізації принципу просування освітніх послуг серед різних категорій осіб, які мають обмеження на здобуття освіти за денною формою навчання.

Дистанційна освіта — це освіта сучасного суспільства, це організація освіти протягом усього життя. Сьогодні дистанційне навчання стало розглядатися як найефективніший засіб забезпечення неперервної освіти.

Освіта дорослих і неперервна професійна освіта тісно пов'язані з життям людини. В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень стверджують, що “сьогодні суспільству потрібний професійно мобільний фахівець, здатний переміщуватись як угору по вертикальних сходинках у своїй галузі, так і по паралелі — із однієї галузі до іншої. Підготовка такого

фахівця — нагальна проблема вищої школи” [1].

Національна стратегія розвитку навчання неперервної освіти впродовж усього життя передбачає забезпечення підтримки молодих фахівців після закінчення навчального закладу системи професійної освіти, підвищення якості освітніх послуг системи професійної освіти, створення та забезпечення підтримки організаціям, які надають освітні послуги дорослому населенню [4, с. 71].

Отже, кожна країна намагається стимулювати розвиток своїх громадян і заохочувати їх до участі в неперервній освіті, оскільки саме інформація та знання є основою конкурентоздатності та її економічного зростання.

На сучасному етапі розвитку ідея неперервної освіти людини протягом усього життя набула поширення у всьому світі. У таких країнах світу, як Велика Британія, Іспанія, Канада, Корея, Фінляндія, Франція, ФРН, Швеція, Японія концепція неперервної освіти офіційно покладена в основу державної політики у сфері освіти. Аналогічні процеси відбуваються у країнах Східної Європи — Польщі, Угорщині, Україні, Словаччині [2, с. 42].

Розуміючи, що практично кожна сфера життя потребує знань і високої кваліфікації, люди починають учитися або повертаються до навчання, маючи вже певну основу. Підтвердження цієї тези можна знайти в “Плані дій щодо освіти дорослих та освіти впродовж життя в провінції Квебек” (Канада): “Глобалізація, конкуренція й розвиток технологій вимагає неперервної освіти та навчання дорослих

на виробництві. У сучасному соціально-економічному контексті повинно бути гарантовано всім дорослим, незалежно від їхньої ситуації на ринку праці, заохочення до навчання впродовж життя й підтримку в їхніх зусиллях щодо підвищення, а також покращення своїх знань на загальній основі, щоб вони були в курсі змін у технологіях” [9, с. 15].

Ідея навчання людини впродовж усього життя в усіх державах і в усі часи залишалася актуальною, не втрачала ніколи своєї життєвості, тим самим підтверджуючи одвічне намагання людини пізнавати навколишній світ і водночас його змінювати. Люди, які вже мають вищу освіту, продовжують вчитися. Науковець Дж. Хекман стверджує, що знання є результатом навчання, а навички, освоєні в дитинстві, впливають на подальші навчання та досягнення [11, с. 1–34].

Ще великий німецький поет, драматург і мислитель Й. Гете писав: “Наші попередники могли задовольнитися тим рівнем освіти, який вони здобули в молоді роки. Що ж стосується нас, то ми повинні знову приступати до навчання кожні п’ять років, якщо не хочемо відстати від життя”.

Процес переходу від індустріального до інформаційного суспільства кінця другої половини ХХ ст. передбачав запровадження у навчально-виховний процес ВНЗ новітніх педагогічних технологій, забезпечував можливості для оновлення змісту й методів навчання, способів подання навчальної інформації.

У цей час у системі освіти багатьох країн світу сталися істотні структур-

ні зміни, зумовлені значним впливом науково-технічного прогресу на життєдіяльність суспільства. Кожен працюючий починає потребувати вищої освіти, необхідної для виживання людства.

Відомий польський вчений Б. Суходольський наголошує, що “швидкість технологічних змін покладає обов’язки на кожного працівника безупинно оновлювати свою базову підготовку...” [14, с. 61].

Варто зазначити, що однією з прогресивних форм навчання, яка забезпечила систему підготовки та неперервної підтримки високого кваліфікаційного рівня спеціалістів, стала дистанційна освіта, яка відповідає принципам інноваційного розвитку суспільства в інтересах кожної людини.

Світова тенденція переходу до нетрадиційних форм освіти простежується й у зростанні числа ВНЗ, що ведуть підготовку за цими технологіями. Довготривала мета розвитку дистанційного навчання у світі — дати можливість кожному студенту, що навчається в будь-якому місці, пройти курс навчання в будь-якому навчальному закладі. Це передбачає перехід від обмеженої концепції фізичного переміщення студентів із країни в країну до концепції мобільних ідей, знань і навчання з метою розподілу знань за допомогою обміну освітніми ресурсами. Глобальне поширення комунікаційних каналів забезпечило виконання цього завдання [3, с. 26].

Провідні вітчизняні та зарубіжні вчені (Б. Биков, А. Вудлі, Г. Гаскелл, Т. Десятов, К. Доббін, М. Жалдак, Г. Козлакова, В. Кухаренко, В. Ку-

шерець, К. Мередіт, В. Олійник, Дж. Річардсон, Г. Уілмот, Б. Холмберг, Ф. Четвінд, Б. Шуневич, та ін.) присвятили науковій праці питанням розвитку дистанційного навчання.

Дослідження науковців визначили місце дистанційної освіти як освітньої технології в контексті неперервної освіти, яка з'явилася, з одного боку, як відповідь освітніх систем на об'єктивні тенденції глобалізації й інформатизації, підвищення динаміки соціально-економічного розвитку, а з іншого — як реакція на бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій і на можливість їх застосування в освітній практиці. Тому становлення й розвиток дистанційної освіти тісно переплітаються з розвитком суспільних й економічних відносин.

Американські дослідники Г. Уілмот, Б. Холмберг наголосили, що не можна протиставляти традиційну і дистанційну освіту, тому що незважаючи на різні методи, які використовуються, сутність освітнього процесу залишається незмінною [12, с. 114–122].

Дистанційне навчання не є винаходом ХХ ст. Ця ідея має вже понад двохсотлітню історію та збігається з інтенсивним розвитком пошти, яка дала можливість розсилати навчальні матеріали (кореспондентське навчання).

У процесі дослідження було встановлено, що кореспондентське навчання зародилося в Європі раніше, ніж у Північній Америці [7]. Це означає, що індустріалізація суспільства в Європі з погляду положень теорії індустріалізації викладання О. Петерса [13, с. 19–34] розпочала-

ся раніше, ніж у країнах Північної Америки.

“Якщо ви збираєтеся впроваджувати індустріалізовану форму освіти, — застерігає О. Петерс, — ви маєте бути готовими жити з проблемами, які приносить індустріалізація освіти” [13, с. 19–34].

Започаткування Відкритого університету Сполученого Королівства, який пропонував повні програми для отримання університетських ступенів, курсів та використання інноваційних методів, нових технічних засобів навчання, привело до змін у практиці дистанційної освіти усього світу. Відкритий університет дав високий престиж дистанційному навчанню та спонукав появу подібних університетів у розвинених індустріальних країнах, таких як Канада, Німеччина, Японія, а також у країнах, які розвиваються.

Протягом усієї історії розвитку дистанційної освіти в Європі спостерігалось поширення його масштабів, в основному “відкриті університети”, які постійно використовували нові технічні засоби. Аудіозаписи використовувались для навчання сліпих, а також для навчання всіх категорій студентів іноземним мовам. Лабораторні комплекси використовувались для навчання таким предметам, як електроніка та радіоінженерія.

У Сполучених Штатах дистанційне навчання виникло на основі навчання по телебаченню. На початку 30-х років ХХ ст. університет штату Айова, Purdue University, коледж штату Канзас почали експериментальні телевізійні навчальні програми, які стали акредитуватися тільки у 50-х роках. Університет Вестерн

Резерв (Western Reserve University) став першим проводити послідовну серію телевізійних курсів.

Швидкому розповсюдженню навчального телебачення сприяли супутникові технології, які з'явилися у 60-х роках ХХ ст. Фінансування у Сполучених Штатах і Канаді на федеральному рівні таких експериментів, як Appalachian Education Satellite Project продемонстрували можливість викладання через супутникове телебачення. Перша державна навчальна супутникова система Learn/Alaska була створена у 1980 р. Цілодобово вона транслювала навчальну програму для селищ, до яких не було можливості доїхати, а приватна компанія TI-IN Network штату Техас передавала через супутник різноманітні курси для старших класів шкіл Сполучених Штатів Америки.

Поява наприкінці 80-х — початку 90-х років ХХ ст. оптоволоконних комунікаційних систем дало змогу суттєво поширити використання у навчанні високоякісних аудіо- та відеосистем двосторонньої комунікації. Сьогодні комунікаційна система забезпечується двоканальним інтерактивним відео, послугами Інтернету, а також є основою для комп'ютерних телекомунікаційних і асинхронних інтернет-програм, які пропонуються дистанційним студентам.

Говорячи про дистанційну форму освіти, треба мати на увазі створення єдиного інформаційно-освітнього простору для навчального процесу, куди ввести різноманітні електронні джерела інформації (мережеві): віртуальні бібліотеки, бази даних, консультаційні служби, електронні

навчальні посібники, кіберкласи. Головне в організації дистанційної форми навчання — створення електронних курсів, розробка дидактичних основ дистанційного навчання, підготовка педагогів-координаторів (тьюторів) [3, с. 30].

Можливості дистанційного навчання швидко збільшуються завдяки комунікації за допомогою комп'ютерів. Десятки тисяч мереж підключені до Інтернету, мільйони людей в усьому світі користуються послугами Глобальної мережі [8].

Комп'ютерні мережі — це гарний засіб надання матеріалів курсу студентам, які знаходяться у будь-якій точці земної кулі. Викладач організовує курс, добирає навчальний матеріал, рекомендує літературу, дає завдання. Студенти виконують завдання та беруть участь у дискусіях, тестуванні та конференціях у режимі он-лайн.

Вважається, що з формуванням соціально-економічних, едукологічних (що належать до розвитку освіти), наукових й особистісних передумов дистанційна освіта набула свого історичного значення для людини та суспільства й знайшла відповідне втілення в реальній дійсності [2, с. 41].

Здійснювання дистанційного процесу навчання у вищій школі, підвищення кваліфікації та післядипломної освіти, реалізація дистанційних навчальних програм — це основа професійної підготовки потенційних спеціалістів, перепідготовки працюючих спеціалістів, частково працевлаштованих або непрацюючих жінок, працівників етнічних меншин, громадян, які втратили робочі місця,

фізично неспроможних осіб, кваліфікаційний рівень яких невідповідний чи має бути вдосконаленим.

Важливим у вдосконаленні національної освітньої системи України є здійснення наукового, порівняльно-педагогічного аналізу зарубіжного досвіду щодо організації дистанційної освіти, що стимулюватиме мобільне запровадження світових інновацій у вітчизняну систему педагогічної освіти та збільшуватиме можливості інтеграції у світовий педагогічний простір. Отже, важливим джерелом інформації для розвитку дистанційної освіти в Україні є світовий досвід.

Говорячи про порівняльний аналіз, варто зазначити, що ще Платон застосував метод порівняльного аналізу для характеристики особливостей спартанської й афінської виховних систем [10, с. 31–43]. У часи Відродження та Реформації освіта стає справою “міжнародного” інтересу. Спостерігається взаємне зацікавлення представників різних країн педагогічним досвідом, потреба в його зіставленні з вітчизняним, відбувається обмін “персональними освітніми візитами”. З такими візитами в середині XVII ст. Я. Коменський об’їхав кілька європейських країн (Англію, Швецію, Литву, Польщу), пропагуючи ідеї загального навчання, удосконалену методику вивчення латини, основи класно-урочної системи навчання тощо. Саме Я. Коменський у статті “Шлях світла”, а потім у фундаментальному семитомному трактаті “Загальна порада про виправлення людських справ” обґрунтував положення щодо плідності міжнародного співробітництва

та взаємодопомоги в освітній сфері [5, с. 7].

Сьогодні одними з провідних провайдерів он-лайн курсів у Європі є Британський Відкритий університет (British Open University), Німецький Відкритий університет (Fern Universität of Germany), університет Твенте (University of Twente) у Нідерландах, Інститут в Осло (NKI Nettskolen), які спеціалізуються на комп’ютерних та інформаційних технологіях, проводять дистанційні курси, незалежні від часу і простору в системі, що забезпечує адміністративні, соціальні, освітні цілі. Вони пропонують сотні дистанційних он-лайн курсів. Дистанційне навчання також успішно розвивається в Австралії, Канаді, де необхідність продиктована місцевою специфікою: великими малозаселеними та недоступними територіями.

Великі успіхи в розвитку дистанційної освіти роблять країни інших регіонів світу. Прикладом мегауніверситетів є: Китайський Телеуніверситет, Національний Відкритий університет імені Індіри Ганді, Університет Південної Африки, Відкритий університет Сукотай Тампаріат, Університет Анатолу.

Треба зазначити, що Американський Відкритий університет, Новий університет Південного Сходу (Nova Southeastern University) та Університет Фенікса (University of Phoenix) є лідерами дистанційної освіти.

Процес інформатизації суспільства є одним із найбільш значущих глобальних процесів сьогодення. Жодна зі сфер сучасного життя не залишалася поза впливом інформаційних технологій. Інформаційне суспільство, зазначає С. Сисоева,

виробляє велику кількість різноманітної інформації, яка надходить до людини з джерел різного ступеня надійності, а тому пошук, критична оцінка, структурування, робота з інформацією — це стратегічне знання, яким повинна володіти кожна людина для орієнтації в інформаційному просторі й створення власного уявлення про навколишній світ [6, с. 121–127]. Останнє десятиріччя дистанційна освіта переживає бурний розвиток та радикальні зміни.

Висновки. Таким чином, становлення дистанційної форми навчання — це природний процес розвитку системи вищої освіти, який пройшов етапи свого розвитку від ранньої форми дистанційного навчання (кореспондентське навчання) до сучасної (навчання за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій), що проходив паралельно з трансформаціями суспільства в інформаційне, постіндустріальне, з розвитком неперервної освіти. Концепція навчання впродовж усього життя сформувалася під впливом факторів зовнішнього середовища на базі накопиченого досвіду розвитку систем освіти і є прикладом діалектичного переходу до якісно нового етапу розвитку систем освіти — неперервної освіти.

До провідних тенденцій розвитку дистанційного навчання в системі неперервної освіти можна віднести: глобалізацію, конкуренцію й постійний розвиток технологій; суттєвий вплив науково-технічного прогресу на життєдіяльність суспільства; інноваційний розвиток суспільства в інтересах кожної людини; перехід від обмеженої концепції фізичного переміщення студентів із країни в

країну до концепцій мобільних ідей, знань і навчання; глобальне поширення комунікаційних каналів; бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій і широкі можливості їх застосування в освітній практиці; створення єдиного інформаційно-освітнього простору для організації навчального процесу; розробка дидактичних основ дистанційного навчання; спеціальна підготовка педагогів-координаторів та ін.

Перспективними напрямками подальших наукових досліджень цієї проблеми є: розробка сучасних форм, методів, технічних засобів дистанційної освіти; визначення сутності та вивчення можливостей використання інформаційних, комп'ютерних, медіа технологій у дистанційних навчальних програмах, курсах; аналіз та систематизація поглядів науковців, аналітиків, педагогів; порівняння вітчизняних і зарубіжних технологій дистанційного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Андрущенко В. П.* Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз: монографія / В. П. Андрущенко, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень та ін. / за ред. В. Г. Кременя. — К. : Наук. думка, 2003. — 853 с.
2. *Десятов Т. М.* Тенденції розвитку неперервної освіти в країнах Східної Європи (друга половина ХХ століття): (монографія) / Т. М. Десятов. — К. : Арт Ек, 2005. — 335 с.
3. *Дичковський С.* Дистанційна освіта: учора, сьогодні, завтра / С. І. Дичковський // Шлях освіти. — 2005. — № 2. — С. 26–33.

4. *Мукан Н. В.* Неперервна педагогічна освіта вчителів загальноосвітніх шкіл. Професійне становлення та розвиток на матеріалах Великої Британії, Канади, США: монографія / Н. В. Мукан; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Львів: Львівська політехніка, 2010. — 283 с.
5. *Сбруєва А. А.* Порівняльна педагогіка: навч. посіб. / А. А. Сбруєва. — Суми: Ред.-видав. відділ СДПУ (О), 1999. — 300 с.
6. *Сисоєва С. О.* Проблеми дистанційного навчання: педагогічний аспект / С. О. Сисоєва // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: Наук.-метод. журн. — 2003. — Вип. 3–4. — 308 с.
7. *Шуневич Б. І.* Дистанційне навчання в системі вищої освіти Європи та Північної Америки / Б. І. Шуневич; Київ, нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — К.: Київ. ун-т, 2005. — 365 с.
8. *Ackermann E.* Learning to Use the Internet. Wilsonville, OR, 1995.
9. *Action plan for adult education and continuing education and training.* Gouvernement du Quebec: Ministere de l'Education, 2002. — 38 p.
10. *Brickman W. W.* Prehistory of comparative education to the end of the eighteenth century / W. W. Brickman // Comparative education review. — 1966. — Vol. 10. — № 1. — P. 31–43.
11. *Heckman J.* The supply side of the race between demand and supply: Policies to foster skill in the modern economic / J. Heckman // De Economist. — 2003. — № 151 (1). — P. 1–34.
12. *Holmberg B.* Guided Didactic Conversation in Distance Education / B. Holmberg // Distance Education: International Perspective / D. Seward (Eds.). — London UK. : Groom Helm, 1983. — P. 114–122.
13. *Peters O.* Theoretical aspects of correspondence instruction / Peters O. // The Changing World of Correspondence Study / O. Mackenzia and E. L. Christinsen (Eds). — University Park, Pa. and London: Pennsylvania State University, 1971. — 124 p.
14. *Suchodolski B.* Lifelong Education—Some Philosophical Aspects // Foundations of Lifelong Education. 1976. — P. 60–62.

REFERENCES

1. *Andryushchenko V. P.* (2003). Neperervna profesiyna osvita: filosofiya, pedahohichni paradyhmy, prohnaz: [Continuous vocational education: philosophy, pedagogical paradigms, forecast: monograph]. Naukova dumka, Kyiv, 853 p.
2. *Desyatov T. M.* (2005). Tendentsiyi rozvytku neperervnoyi osvity v krayinakh Skhidnoyi Yevropy (druha polovyna XX stolittya): [Trends in Continuing Education Development in the Countries of Eastern Europe (second half of the twentieth century)] (monograph). Kyiv. Art Eks. 335 p.
3. *Dychkovs'kyi S.* (2005). Dystantsiyna osvita: uchora, s'ohodni, zavtra [Distance Education: Yesterday, Today, Tomorrow] Shlyakh osvity. № 2. P. 26–33.
4. *Mukan N. V.* (2010). Neperervna pedahohichna osvita vchyteliv zahal'noosvitnikh shkil. Profesiynne stanovlennya ta rozvytok na materialakh Velykoyi Brytaniyi, Kanady, SSHA [Continuous pedagogical education of teachers of secondary schools. Professional formation and development on materials of Great Britain, Canada, USA]. Monograph. L'viv : L'viv'ska politekhnik. 283 p.
5. *Sbruyeva A. A.* (1999). Porivnyal'na pedahohika: Navchal'nyy posibnyk [Comparative Pedagogy] Textbook. Sumy: Redaktsiyno-vydavnychyy viddil SDPU (O). 300 p.

6. *Sysoyeva S. O.* (2003). Problemy dystantsiynoho navchannya: pedahohichnyy aspekt [Problems of Distance Education: The Pedagogical Aspect] Neperervna profesiyna osvita: teoriya i praktyka: Nauk.-metod. zhurn. Vol. 3–4. 308 p.
7. *Shunevych B. I.* (2005). Dystantsiynе navchannya v systemi vyshchoyi osvity Yevropy ta Pivnichnoyi Ameryky [Distance learning in the system of higher education in Europe and North America]. Kyiv. 365 p.
8. *Ackermann E.* (1995). Learning to Use the Internet. Wilsonville, OR.
9. Action plan for adult education and continuing education and training. Gouvernement du Quebec: Ministere de l'Education, 2002. 38 p.
10. *Brickman W. W.* (1966). Prehistory of comparative education to the end of the eighteenth century. Comparative education review. Vol. 10. № 1. P. 31–43.
11. *Heckman J.* (2003). The supply side of the race between demand and supply: Policies to foster skill in the modern economic. De Economist. № 151 (1). P. 1–34.
12. *Holmberg B.* (1983). Guided Didactic Conversation in Distance Education. Distance Education: International Perspective. D Seward (Eds.). London UK. : Groom Helm, 114–122.
13. *Peters O.* (1971). Theoretical aspects of correspondence instruction. The Changing World of Correspondence Study. O. Mackenzia and E. L. Christinsen (Eds). University Park, Pa. and London: Pennsylvania State University. 124 p.
14. *Suchodolski B.* (1976). Lifelong Education-Some Philosophical Aspects. Foundations of Lifelong Education. P. 60–62.